

Vuosikertomus

2022

Pellervon taloustutkimus

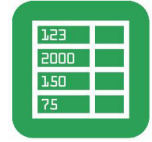

Sisällysluettelo

3-4	Toimitusjohtajan katsaus
6-7	Kansantalouden tutkimusryhmä
8-9	Maa- ja elintarviketalouden tutkimusryhmä
10-11	Metsä- ja ympäristötalouden tutkimusryhmä
12-17	Tutkimukset, julkaisut ja ennustetyö
18-24	Henkilöstö, hallinto ja talous

Myönteisiä muutoksia

VUOSI 2022 oli Pellervon taloustutkimukselle monelta osin menestyksekkäs. Tutkimusrahoitusta kerättiin tavoitteiden mukaan ja tutkimuksia valmistui tärkeitä teemoista runsaasti. Tämän ansiosta PTT:n taloudellinen tulos oli tavoitteiden mukainen. Onnistuneen tiedottamisen ansiosta näkyvyys yhteiskunnallisessa keskustelussa oli hyvä. Henkilöstössä oli edelleen vaihtuvuutta, mutta rekrytoinneissa onnistuttiin.

VENÄJÄN hyökkäys Ukrainaan vaikutti myös PTT:n toimintaan. Uudessa tilanteessa piti kiinnittää erityistä huomiota kyberturvallisuuteen. Tietoverkkojen toimintahäiriöiden varalta tehtyjä suunnitelmia tarkennettiin ja dataturvallisuutta entisestäänkin parannettiin. Myös henkilöstön pelastus- ja suojautumissuunnitelmat päivitettiin, ja esimiestyössä kiinnitettiin erityistä huomiota työntekijöiden henkiseen jaksamiseen. PTT:n taloudellisessa tilanteessa sota sen sijaan näkyi ainoastaan rahoitusmarkkinatuottojen pienentymisenä.

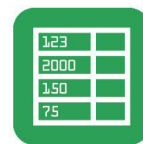
TUTKIMUSTIEDON tarve ei Suomen ja koko Euroopan turvallisuusympäristön kiivaassa mullistuksessa suinkaan kadonnut vaan tilannekuvan, ennakkoinnin ja luotettavan tiedon kysyntä lisääntyi huomattavasti, ja uusia tärkeitä teemoja nousi esiin. PTT tuotti tietoa sekä sodan suorista talousvaikutuksista että käynnisti tutkimushankkeen huoltovarmuuden alalta. Myös ruuan nopea hinnannousu ja energiakriisi korostivat tutkimuksen ja harkittujen asiantuntijanäkemyksen tarvetta. Samalla yleinen kiinnostus maatalouden kannattavuusongelmiin sekä ruokaketjun tasa-

Markus Lahtinen
toimitusjohtaja

painoon on kasvanut, mikä korostaa tarvetta koko ketjua koskevalle tutkimustiedolle.

MUUTKIN PTT:n teemat ovat tällä hetkellä julkisen keskustelun ja päätöksenteon ytimessä. Viime vuosina voimakkaasti vilkastunut metsäkeskustelu on entisestään alleviivannut rooliamme sillanrakentajana, ja samalla tieto metsien talousvaikutuksista ja esimerkiksi metsänomistajien roolista osana ilmastomuutoksen hillintää on tullut tärkeäksi. PTT:n tutkimustyö auttaa ymmärtämään metsäalaa kokonaisuutena, ja tutkimustietoa käytetään apuna kaikilla tasoilla aina metsäammattilaisten koulutuksesta metsäpoliittiseen päätöksentekoon asti.

KANSANTALOUDESSA PTT:n asema yhtenä arvostetuista ennustelaitoksista on vankka, ja olemme nousseet taloudellisen lukutaidon tutkimuksen eturintamaan erityisesti akatemia-rahoitteisen DigiConsumers-hankkeen myötä. Työmarkkinoiden tutkimus on niin ikään yksi vahvuuksistamme. Toinen iso teema ovat pehmeät ohjauskeinot eli tuuppaukset, ja tutkimme sitä, miten ihmisiä voitaisiin vapaaehtoisesti ohjata tekemään ympäristö- ja ilmastoviisaita valintoja. Ilmastoaiheinen tutkimus on kaikkia tutkimusryhmiä yhdistävä ja tutkijoiden yhteistyötä lujittava tekijä, ja suomalaiselle yhteiskunnalliselle päätöksenteolle kriittisen tärkeää ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Pitkät tutkimushankkeet ovat tutkijoille väylä teollisen osaamisen vankistamiseen, ja koko laitokselle olennainen rahoituksen kivijalka.

VUODEN 2022 tärkein sisäinen kehityshanke oli uuden strategian laatiminen vuosille 2023-2026. Strategian tavoitteiksi valikoituivat tutkimustyöhön sopivat osaaminen, yhteisöllisyys ja vaikuttavuus. Ne muodostavat kolmijalan, jonka jokainen osa vahvistaa toistaan: Laadukasta tutkimusta ei voi syntyä ilman osaamista, yhteisöllisyys on välttämätön edellytys osaamisen jakamiselle henkilöstön kesken ja toimivan työyhteisön luomiseksi, eikä tehty työ pysty ilman vaikuttavuutta toteuttamaan päätehtäväämme: tukemaan suomalaista päätöksentekoa ja Suomen talouden tasapainoista ja oikeudenmukaista kehitystä. Strategiatyön yhteydessä havaittiin, että juuri tällaisena epävakauden ja kriisien aikana tutkimustieto on tärkeämpää kuin koskaan.

PANDEMIAN viimein väistyttyä alettiin luoda niin sanottua uutta normaalia, eli hybri-

dityömallia. Tavoitteena oli yhdistää parhaalla mahdollisella tavalla etätyön joustot ja toimistotyön tuoma yhteisöllisyys. Mallin kulmakivenä ovat viikoittaiset ryhmäkokoukset, jotka tuovat tutkimusryhmät ja hallinnon yhteen ja mahdollistavat läpileikkaavat kokoontumiset ja ideoinnin. Yhteisöllisyydellä voidaan myös lievittää työkuormitusta. Työhyvinvointi säilyi hyvällä tasolla, ja erityisesti johtamiseen oltiin jälleen tyytyväisiä.

EDELLISVUOSI oli PTT:n taloudessa käänne, jolloin saatiin katkaistua monen vuoden alijäämajakso. Vuonna 2022 jatkettiin hyväksi todettua sisäistä talouden seurantamallia ja talouden tasapainon vakauttamista. Kriisit, nopea inflaatio ja talouden yleinen tila näkyivät esimerkiksi energiakustannusten ja palveluiden hintojen nousuna osin jo vuonna 2022, mutta suurempi vaikutus tulee realisoitumaan 2023. Vuosi päätettiin tavoitteen mukaisesti tasapainoon. PTT:n tuotot nousivat yli kahteen miljoonaan euroon, kasvua edellistä vuodesta tuli yli 400 000. Tilikausi jäi noin 18 000 euroa alijäämäiseksi, mutta ilman arvopapereiden alaskirjausta tulos olisi ollut positiivinen. Tutkimustuottojen kasvu ja toiminnan tehostuminen pienentävät rahoitustuottojen merkitystä kokonaistuloksessa. Onnistunut vuosi 2022 antaa hyvän pohjan kehittää PTT:n toimintaa.

TILIKAUDEN päättymisen jälkeen PTT:n toimintaympäristö on säilynyt epävakana. Turvallisuuspolitiinen tilanne on epäselvä ja talouskehitys heikkoa. PTT:lle epävarmuudet välittyisivät erityisesti rahoitusmarkkinoiden kautta. Alkuvuonna tilanne on rahoitusmarkkinoilla ollut olosuhteet huomioon ottaen vakaa. Koko vuoden osalta riskit pysyvät kuitenkin suurina.

Tutkimus- ryhmät

Menestyksekkäs vuosi rahoitushankinnassa

VUOSI oli ryhmälle menestyksekkäs. Hankinnan selkärankana on edelleen useita monivuotisia hankkeita, joiden kestossa ollaan puolivälissä. Näissä hankkeissa tutkijat ovat ryhmärajat ylittäen keskittyneet tutkimusaineistojen hankintaan, analyysiin ja alustavien tulosten raportointiin.

PTT on noussut taloudellisen lukutaidon tutkimuksen eturintamaan maassamme yhdessä Vaasan yliopiston kanssa. Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama DigiConsumers hanke varmisti rahoituksen viimeiseksi kolmeksi vuodeksi. Hankkeessa keskityttiin käynnistämään uusi koko valtakunnan kattava kyselytutkimus suomalaisten talousosaamisen tasosta. Myös oikeusministeriö rahoittaa tämän ainutlaatuisen aineiston keruuta.

Lisäksi PTT on mukana Nasdaq Nordicin rahoittamassa kolmivuotisessa osakesijoittamisessa tapahtuvia ajatteluharjoja pelillisesti kartoittavan hankkeessa.

Ihmisten ohjaaminen vapaaehtoisesti tekemään ympäristöviisaita valintoja on kahden pitkäkestoisen maa- ja metsätalouteen keskittyvän hankkeen polttopisteessä. Strategisen tutkimuksen neuvoston Climate Nudge-hankkeessa on kehitetty tuuppauksia metsänomistajille ja kuluvana vuonna toteutettiin tuhkalanhoitukseen liittyvä pilotti. MMM:n Hiilestä kiinni – tutkimusohjelmassa

Olli-Pekka Ruuskanen
tutkimusjohtaja

rahoitetussa Tuima-hankkeessa kerättiin viljelijöiden ilmastoasenteita mittaava kyselytutkimus, jonka pohjalta tuuppausten käyttömahdollisuuksia arvioitiin.

Myös lyhytkestoisemman ulkopuolisen tutkimusrahoituksen hankinnassa onnistuttiin hyvin, vaikka kilpailu siitä on kovaa. Työmarkkinatutkimuksessa toteutettiin useita hankkeita. Ryhmässä muodostettiin kokonaiskuva aktiivisten työvoimapalveluiden kustannuksista ja hyödyistä. Työvoimakoulutuksen tuloksellisuutta arvioitiin. Tutkittiin myös osaajapulaa ja kohtaantoa. Työperäiselle maahanmuutolle soveltuvia aloja tarkasteltiin yleisen tasapainomallin kehikossa.

Vuoden lopussa käynnistyi hanke, jossa tarkastellaan kotoutumiskoulutukseen osallistuneiden työllistymistä ja siirtymäaikoja.

Asuminen ja aluetalouden tutkimus ovat ryhmän painopisteitä. Perinteisen asunto-markkina- ja asumismenoennusteen lisäksi tänä vuonna arvioitiin korjausrakentamisen tarvetta sekä monipaikkaisuuden vaikutuksia kuntien taloudelle. Viitoskäytävän taloudellisia vaikutuksia kartoitettiin laajasti.

Kansantalouden tutkimusryhmän toimintavuotta leimasi lisäksi koronasta toipumisen ja Ukrainan sodan synnyttämien taloudellisten vaikutusten analysointi. Tutkijat osallistui-
vat aktiivisesti julkiseen keskusteluun sekä perinteisessä että sosiaalisessa mediassa. Yhteiskunnallisten tarpeiden muutokseen vastattiin myös aloittamalla maanpuolustuk-
sen taloustieteen ja huoltovarmuuden tutki-
mus PTT:llä.

KT-ryhmän tutkijat vastaavat myös koko ta-
louden ennusteesta, joka julkaistaan keväisin
ja syksyisin.

PTT on noussut
taloudellisen
lukutaidon
tutkimuksen etu-
rintamaan
maassamme
yhdessä Vaasan
yliopiston kanssa.

Kriisit korostavat tilannekuvan tarvetta

MARKKINOIDEN tilannekuvalla ja ennakkoinnille on erittäin suuri kysyntä silloin, kun toimintaympäristöä ravisuttaa globaalit, äkilliset kriisit ja epävarmuus markkinoilla on suurta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan muutti talous- ja turvallisuusympäristöämme olennaisesti ja vaikutti monin tavoin maa- ja elintarviketalouden toimintaan. PTT:n maa- ja elintarviketalouden suhdanne-ennusteet ja tilannekatsaukset ovat auttaneet ajantasaisen tilannekuvan rakentamisessa ja markkinanäkymän ennakkoinnissa. Ryhmän asiantuntijat ovat osallistuneet alan julkiseen keskusteluun, ja he ovat olleet kysyttyjä asiantuntijoita eri medioissa.

Ryhmän tutkimustoiminta on kohdentunut monipuolisesti maa- ja elintarviketalouden kysymyksiin, maaseutuyrittäjyyteen sekä ilmastonmuutokseen. Ilmastopolitiikkaan ja -ratkaisuihin liittyviä hankkeita toteutetaan tiiviissä yhteistyössä PTT:n muiden ryhmien kanssa. Uusina tutkimusavauksina valmisteltiin yhteistyökumppaneiden kanssa ruokaketjun toimivuuden ja arvomuodostuksen kokonaisuutta sekä maatalouden rahoitusasemaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Näistä molemmista teemoista käynnistyvät Makeran rahoittamat hankkeet PTT:n johdolla vuonna 2023.

Kolmivuotinen Smart Farmers – Menestyvät maatalousyrittäjät -hanke, jota Luonnonvarakeskus koordinaattorina, PTT ja Työteho-

Sari Forsman-Hugg
tutkimusjohtaja

seura toteuttavat yhteistyössä, saatiin päätökseen. Hankkeen Policy Briefissä julkaistiin lukuisia suosituksia, miten maatalousyrittäjien menestymistä voitaisiin edistää.

Myös tuottajaorganisaatioiden edistämiseksi laadittiin politiikkasuositukset yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen kanssa tuottajien yhteistyön markkinavaikutuksia selvittävissä hankkeissa. Poliittikatoimet maatalouden rakenteen kehittämiseen -hankkeessa – yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja Helsingin yliopiston kanssa – PTT analysoi erityisesti maatalouden investointitukien vaikuttavuutta kotieläintiloilla.

Vuoden alussa käynnistyneessä MMM:n rahoittamassa Kasvupolku-hankkeessa on tavoitteena tuottaa ratkaisuja siihen, miten tulevaisuuden maatalousyrittäjien alalle tuloa voitaisiin helpottaa ja edistää. Syksyn aikana toteutettiin yhteistyössä viiden ammattikorkeakoulun kanssa alueellisia työpajoja, joissa yhteensä yli 100 alan opiskelijaa ja nuorta yrittäjää tuottivat ajatuksia ja ideoita maatalousalalle tulon helpottamiseksi. Hanke jatkuu vuonna 2023. Keskitien säätiön rahoittamassa hankkeessa tarkasteltiin nuorten yrittäjien näkemyksiä maaseudusta yritystoiminnan paikkana. Kyselyaineistoon perustuva raportti julkaistaan vuoden 2023 alussa.

VnTeas-rahoitteisessa hankkeessa ”Monipaikkaisuuden vaikutukset kuntien taloudelle” puolestaan arvioitiin monipaikkaisuuden riskejä ja hyötyjä kuntataloudelle. Hankkeessa toteutettiin kysely Manner-Suomen kuntajohtajille ja tehtiin lisäksi kuntajohtajien haastatteluita. Lisäksi valmisteltiin keskustelupaperia, joka julkaistiin tammikuussa 2023.

Suomalaisten keskisuurten yritysten kasvua ja kansainvälistymistä osana globaaleja liiketoimintaekosysteemejä tutkittiin Business Finlandin rahoittamassa yhteistyöhankkeessa VTT:n kanssa. Hankkeessa tunnistettiin keskisuurten yritysten kestävä kasvun polkuja globaaleissa liiketoimintaekosysteemeissä ja selvitettiin merkittävimpiä tekijöi-

tä, jotka vaikuttavat keskisuurten yritysten kasvuun sekä kannattavuuteen. Osana hankekokonaisuutta PTT tarkasteli lisäksi keskisuurten elintarvikeyritysten viennin mahdollisuuksia, haasteita sekä julkisen tuen roolia viennin edistämisessä. Kevään aikana saatettiin myös loppuun esiselvitys MMM:lle luonnon monimuotoisuuden huomioimisesta julkisissa elintarvikehankinnoissa. PTT toteutti esiselvityksen yhdessä Gaia Consulting Oy:n kanssa, joka koordinoi hanketta.

Syksyllä 2023 käynnistettiin Suomen Tekstiili&Muoti ry:n rahoittama hanke, joka tarkastelee teollisuuden huoltovarmuutta tekstiili- ja vaatealan näkökulmasta huomioiden teollisuutta viime vuosina kohdanneet kriisit. Hanke jatkuu vuoden 2023 maaliskuulle.

Markkinoiden seuranta ja ennakointi on keskeinen osa maa- ja elintarviketalouden ryhmän toimintaa. Kiinnostus ja kysyntä markkinoiden näkymiin jatkui voimakkaana koko vuoden ajan. Vuoden aikana julkaistiin kaksi maa- ja elintarviketalouden suhdanne-ennustetta (kevät ja syksy) sekä kaksi maa- ja elintarviketalouden tilannekatsausta.

Vuoden aikana ryhmän toimintaa on vakiinnutettu uudella kokoonpanolla. Syksyllä tehtiin vierailu maatalous- ja elintarvikeyrityksiin Etelä-Pohjanmaalle ryhmän kehittämispäivillä.

Metsät vilkkaan keskustelun kohteena

METSÄT nousivat vilkkaaseen julkiseen keskusteluun vuoden 2021 aikana erityisesti EU:n politiikkaehdotusten myötä. Metsä- ja ympäristötalouden tutkimusryhmän jäsenet olivat mukana useissa julkaisuissa, haastatteluissa ja seminaareissa koskien metsien monimuotoisuuden turvaamista, ilmastotoimia, metsätalouden kestävyyttä ja metsäpolitiikkaa.

Metsänomistajat ja metsäammattilaiset luovat pohjan metsien kestäväälle käytölle. PTT:n koordinoimassa Suomalainen metsänomistaja 2020 -hankkeessa julkaistiin uusia tuloksia, joiden mukaan mm. harva metsänomistaja seuraa metsätaloutensa kannattavuutta muutoin kuin puunhintatietojen perusteella.

Rahastomuotoista metsänomistusta tarkasteltiin Luken, Tampereen yliopiston ja Finnwatchin kanssa MMM:n rahoittamassa hankkeessa Metsärahastot Suomessa: oikeudelliset rakenteet, toiminta ja verotusasema. Rahastojen metsäomaisuus on nopeasti kasvamassa ja keskittynyt erityisesti maan koilliseen osaan.

Vuonna 2020 alkanut Hyvinvoiva metsäalan osaja 2030-hanke jatkui yhteistyönä Työtehosteuran kanssa kehittämällä metsäalan ammattilaisille koulutusta. Metsämiesten säätiön rahoittaman konsortiohankkeen päätavoitteena on luoda edellytyksiä metsäammattilaisten työhyvinvoinnille kehittämällä

Paula Horne
tutkimusjohtaja

tutkimustietoon perustuvaa koulutustoimintaa ja sen pilotointia.

Ilmastotoimien yhteensovittaminen metsän muiden käyttömuotojen kanssa on nousut yhä tärkeämpään rooliin. Valtionhallinto valmisti vuoden aikana maankäytön ilmastosuunnitelmaa, ja PTT:n tutkimusryhmät tekivät eri ilmastotoimien kustannusvaikutavuudesta laskelmia ja arvioita työn tueksi MMM:n rahoituksella. Hiilestä kiinni -ohjelmassa rahoituksen saanut Hiilikompensaatioiden kehityspolkujen vaikutukset (KolKom) aloitti vuoden alussa tarkastelemaan erilaisten maankäyttösektorin toimenpiteiden

sopivuutta hiilimarkkinoille sekä mahdollisia kehityskulkuja vapaaehtoisen hiilimarkkinan säätelyssä. Samassa rahoitusohjelmassa PTT tekee myös alihankintana MHYP oy:lle metsänomistajien ja metsäammattilaisten koulutuspakettia vapaaehtoisen hiilimarkkinan toiminnasta. PTT aloitti yhteistyössä Hiilisidonta ry:n kanssa kokoamaan ja julkaisemaan tilastoja maankäyttösektorin hiilimarkkinoista Suomessa. Ilmastohankkeita toteutettiin pääasiassa yhteistyössä maa- ja elintarviketalouden tutkimusryhmän kanssa.

Yhdessä Gaia Consulting Oy:n kanssa PTT arvioi maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella Kansallinen metsästrategia 2025:n toteutumista ja vaikutuksia. Strategia on ottanut haastavan roolin kokonaiskestävyyden edistämisestä metsätaloudessa, ja tavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti hyvin. Yhteistyö jatkui Kansallinen metsästrategia 2035:n vaikutusten arviointiin keskittyvässä hankkeessa, jossa myös sparrattiin ministeriötä strategian valmistelutyössä. Arviointia tehdään Gaian kanssa yhteistyössä myös Hiilestä kiinni -ohjelman kehityshankkeiden arvioinnissa MMM:n rahoituksella. Tulokset valmistuvat vuoden 2023 puolella. Arvioinnissa ovat mukana myös muut PTT:n tutkimusryhmät.

Ekosysteemipalveluihin ja siniseen biotalouteen liittyvä EU-rahoitteinen MAREA-projektilla, jonka vetäjänä on Suomen ympä-

ristökeskus, ja muita yhteistyökumppaneita on Virosta ja Latviasta, oli viimeinen vuosi. MAREA laajentaa Itämeren ympäristön ja siitä saatavien hyötyjen arviointia integroimalla eri ulottuvuudet "kestävyyden kompassin" avulla ja tuottaa paikkatiedon järjestelmän työkaluja Itämeren alueelliseen suunnitteluun. Tutkimukseen ovat osallistuneet kaikki PTT:n tutkimusryhmät.

Tutkimukset, julkaisut ja ennustetyö

Ennustetoiminnassa murrosaika

ENNUSTEET ovat keskeinen osa PTT:n toimintaa. Ne toimivat ajankohtaisen talouskeskustelun yhtenä ajurina, tuovat PTT:lle merkittävää medianäkyvyyttä ja toimivat olennaisena talouden tilannekuvan lähteenä myös sisäisesti.

Julkistamme vuosittain seitsemän talousennustetta: alkuvuodesta alueellisen asuntomarkkinaennusteen ja keväisin ja syksyisin kansantalouden, maa- ja elintarviketalouden ja metsäsektorin ennusteet. ennusteiden medianäkyvyys on selvässä nousussa sodan, inflaation ja energiakriisin johdosta. Omien ennusteiden lisäksi ulkopuolisia ennusteita tehtiin kokonaan tai osittain 7 kappaletta.

Ennustetoimintaa sävytti PTT:n pitkäaikaisen ennustepäällikön siirtyminen toisiin tehtäviin vuoden 2022 lopulla. Toistaiseksi uutta ennustepäällikköä ei ole alettu rekrytoida, vaan tehtäviä on jaettu tutkijoiden ja tutkimusryhmien kesken. Kyseessä on yhtäältä haaste, kun ennustepäällikön vastuita siirtyy ryhmien ennustevastaaville ja muille ekonomisteille, toisaalta se on tilaisuus lisätä ja jakaa ennusteosaamista yhä laajemmin talon sisällä. Tämä korostaa edelleen sisäisen ja myös ulkoisen koulutuksen merkitystä.

Talousdatan toimittajan vaihtuminen sekä verkkosivujen uudistus tarjoavat puolestaan uusia kehitysmahdollisuuksia ennustetiedon tarjonnalle ja levittämiseksi esimerkiksi automaattisen talousseurannan ja interaktiivisten sovellusten sekä ennustemallien kautta.

Janne Huovari
ennustepäällikkö 11/2022 asti

2,01 Me

**VARSINAISEN
TOIMINNAN
TUOTOT 2022**

Julkaisut 2022

PTT:n julkaisusarjat

Aalto, L., Antturi, J., Horne, P., Hurttala, H., Hänninen, J., Leppänen, J. 2022. Puunmyyntitulojen käyttö ja metsätalouden kannattavuuden mittaaminen – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 272.

Alasalmi, J. Alueellisesta ja ammatillisesta kohtaannosta. PTT työpapereita 207

Busk, H., Naumanen, M. Julkisten yritystykien vaikuttavuus keskisuurille yrityksille. PTT raportteja 278.

Busk, H., Naumanen, M. Tilastoanalyysi keskisuurten yritysten kasvusta 2000-luvulla. PTT raportteja 275.

Huovari, J., Kurvinen, A., Lahtinen, M., Saari, A., Sen, T. Asuinrakennusten korjaustarve kasvaa tulevana vuosina. PTT policy brief 1/2022.

Huovari, J., Kurvinen, A., Lahtinen, M., Saari, A., Sen, T. Asuinrakennusten korjaustarve 2020-2050. PTT raportteja 276.

Karikallio, H., Lahnamäki-Kivelä, S., Niemi, J., Aalto-Setälä, J., Forsman-Hugg, S., Kujala, P., Karttunen, J., Tuure, V-M. Menestyvä maatalousyrittäjä hallitsee riskit ja taitaa talouden. Policy Brief 2/2022.

Karttunen, K., Noro, K. Sujuva arki, parempi elämä – Maaseudun kestävä kehitys Suomessa. PTT raportteja 277.

Laturi, J., Aalto, L., Horne, P., Kinnunen, P., Kujala, P., Sen, T. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman kustannusvaikutusten arviointi. PTT raportteja 273.

Maidell, M., Valonen, M., Horne, P. ja Hurttala, H.. Hyvinvoiva metsäalan osaaja 2030 – Metsäalan työhyvinvoinnin muutosajurit. PTT infograafi. Julkaistu 10.2.2022, päivitetty 13.1.2023.

Simons, M., Naumanen, M., Lappalainen, I., Mikkola, M., Busk, H., Heimonen, R., Noro, K., Autio, E., Forsman-Hugg, S. Keskisuurten yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja resilienssi globaaleissa liiketoimintaekosysteemeissä. PTT raportteja 279.

Valonen, M., Noro, K., Korhonen, O., Lahtinen, M., Horne, P. PTT raportteja 274. Rahastojen toiminta asunto-, tontti- ja metsämarkkinoilla.

Artikkelit ja julkaisut muissa sarjoissa

Aalto-Setälä J., Jansik, C., Forsman-Hugg, S., Kujala, P. Tuottajien välisen yhteistyön hyödyt ja mahdollisuudet viljanviljelyssä. Poster Maataloustieteen päivillä 2022.

Alasalmi, J. Selittävätkö alueellinen ja ammatillinen kohtaanto työmarkkinoiden kohtaannon heikkentymistä?, Työpoliittinen aika-kausikirja 4/2022 vol. 65, 20-28

Alasalmi, J., Busk, H. ja Holappa, V. Ammatillisen työvoimakoulutuksen vaikuttavuus 2005–2017. Työpoliittinen aikakauskirja 3/2022, 24–36

Alasalmi, J., Busk, H. ja Holappa, V., Oosi, O. ja Raukola, A. Aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 2/2022

Alasalmi, J., Busk, H., Holappa, V., Karhunen, H., Mayer, M., Nivala, A., Suhonen, T. ja Valtakari, M. Ammatillisen työvoimakoulutuksen toimivuuden ja vaikutusten arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 35/2022

Alasalmi, J., Busk, H., Holappa, V., Huovari, J. ja Vaahtoniemi, S. Osaajapula vai työvoimapula – Mistä avointen työpaikkojen määrän kasvu kertoo? Akava Works -raportti 31.5.2022

Busk, H. & Jauhiainen, S. The careers of immigrants in Finland: empirical evidence for genders and year of immigration. Journal of International Migration and Integration

Csaba, J., Aalto-Setälä, J., Forsman-Hugg, S., Heimonen, R., Markkanen, J., Niemi, J. Tuottajaorganisaatioista neuvotteluvoimaa maatalousyrittäjille. Policy Brief 4/2022. Luonnonvarakeskus.

Forsman-Hugg, S., Busk, H., Simons, M. 2022. Ekosysteemeistä vauhtia keskisuurten yritysten kasvuun. Policy Brief No. 5/2022. Business Finland. Kortesoja, A., Kontiokari, V., Suominen, F., Linnamaa, P., Pessala,

P., Forsman-Hugg, S., Horne, P., Aalto-Setälä, J., Kinnunen, P. Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen elintarvikehankinnoissa. Raportti, Gaia Consulting.

Kujala, P. & Korhonen, O. Esitys Maataloustieteen päivillä 2022. POMARAKE-hanke.

Raivio, t., Linnamaa, P., Sepponen, S., Mäntylä S., Horne, P., Laturi, J., Maidell, M., Valonen, M. Kansallinen metsästrategia 2025 arviointi. Maa- ja metsätalousministeriö MMM.

Ruuskanen, O-P & Obstbaum, M. TEM:n oman analyysitoiminnan kehittäminen tulevaisuudessa. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2022 vol. 65.

Ruuskanen, O-P & Honkatukia, J. Mihin työperäinen maahanmuutto kannattaa suunnata? AkavaWorks – raportteja 31.1.2022

Sajeva, M. Sustainability Compass Policy brief

Sajeva, M., Aalto, L., Horne, P., Korhonen, O., Valonen, M. Deliverable 3.1. Report on the conceptual structure and user guide of the Sustainability Compass.

Sajeva, M., Aalto, L., Horne, P., Korhonen, O., Kinnunen, P., Kotta, J., Noro, K., Valonen. Deliverable T3.2.1. Spatial cross-sectoral representation of Sustainability Compass analysis in the transnational pilot areas.

Sajeva, M., Aalto, L., Horne, P., Korhonen, O., Kinnunen, P., Kotta, J., Noro, K., Valonen. 2022. Deliverable D.T3.3.1. Roadmap for implementing the developed sustainability

compass, as a collective input from the various expert task force meetings.

Salminen, J., Määttä, K., Haimi, H., Maidell, M., Karjalainen, A., Noro, K., Koskiahio, J., Tikkanen, S., Pohjola, J. Water-smart circular economy Conceptualisation, transitional policy instruments and stakeholder perception, Journal of Cleaner Production, Volume 334, 2022.

Sepponen, S., Raivio, T., Moisio, M., Horne, P., Laturi, J., Sajeve, M., Valonen, M. 2022. Kansallinen metsästrategia 2035: Ennakkoarvioinnin loppuraportti. Maa- ja metsätalousministeriö MMM.

Vahtoniemi, S. Esseitä rahoitusalan palkkaeroista. Kansantaloudellinen aikakauskirja 4/2022.

Vahtoniemi, S. Positiivinen luottotietorekisteri, Kleio 2/2022.

Vahtoniemi, S. Money, Merits and Gender: Essays on wage differentials. Acta Wasaensia 490. Väitöskirja. Vaasan yliopisto.

Valonen, M., Korhonen, O., Horne, P. Metsänomistajien näkemyksiä turvemaametsien hiilen sidontaa ja varastointia lisäävistä metsänhoidollisista toimenpiteistä. Metsätieteen aikakauskirja 2022 artikkeli 10671.

Viitala, E.-J., Finér, S., Hietanen, S., Korhonen, O., Nykänen, P., Urpilainen, M. & Valonen, M. 2022. Metsärahastot: oikeudelliset rakenteet, verotusasema ja toiminta Suomessa. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 99/2022. Luonnonvarakeskus, Helsinki.

Tutkimustiedon
kysyntä lisääntyi
huomattavasti
Suomen ja koko
Euroopan turvallisuus-
ympäristön
kiivaassa
mullistuksessa.

Sota ja inflaatio nostivat näkyvyyttä

TALON viestinnässä vuotta 2022 värittivät uusien työtapojen etsintä pandemian jälkeen sekä verkkosivujen uudistusprojekti, joka saatiin viittä vaille maaliin ennen joulua. Tiedotustilaisuuksien ja työpajojen järjestäminen jatkui yhä enimmäkseen webinaarimuotoisena tai silloin tällöin hybridinä. Sidosryhmien tavoittamisen näkökulmasta webinaarit ovat osoittautuneet verrattomasti perinteisiä infotilaisuuksia tehokkaammiksi.

Viestinnän asiantuntijoilla on merkittävä työpanos Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamassa Climate Nudge -hankkeessa ja maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa TUIMA-hankkeessa. Hankkeet tuovat viestintäyksikölle resursseja ja kokemusta pitkäjänteisestä hankeviestinnästä.

Laitoksen medianäkyvyyden kannalta vuosi oli jälleen menestyksekkäs, sillä varsinkin ruuan nopea hinnannousu ja Venäjän sodan moninaiset vaikutukset talouteen olivat aiheita, joista tutkijamme olivat julkisuudessa liki päivittäin. PTT:n medianäkyvyys oli viime vuosina vakiintunut noin 1200-1300 vuosittaisen mediaosuman välille, mutta vuonna 2022 osumia kertyi yli 2400. Osa noususta selittyy seurantajärjestelmän vaihtumisella ja laajemmalla lähdekannalla, mutta on selvää, että näkyvyys kasvoi varsinkin kevään ja alkukesän aikana huomattavasti.

Verkkosivoustouudistusta tehtiin koko vuoden ajan pääasiassa viestinnän omana työnä ja johtoryhmän ohjauksessa, ja se saatiin lähes

Kimmo Mäkilä
viestintäpäällikkö

valmiiksi vuoden loppuun mennessä. Lopullista julkaisua päätettiin kuitenkin siirtää tammikuun puoliväliin käynnissä olleen harjoittelijarekrytoinnin läpiviemiseksi ja englanninkielisen sivuston valmiiksi saattamiseksi.

Projektia hidasti laitoksen viestintäsuunnittelijan siirtyminen toisen työnantajan palvelukseen alkukesästä 2022, mikä karsi muutoinkin viestinnän toimintaresursseja. Uusi työntekijä viestinnän asiantuntijan tehtävään rekrytoitiin loppuvuodesta 2022 ja hän aloitti tehtävässä tammikuun alussa 2023.

Henkilöstö, hallinto ja talous

Talouden vakauttamista jatkettiin

EDELLISVUOSI oli PTT:n taloudessa käännevuosi, jolloin PTT:ssä saatiin katkaistua monen vuoden alijäämäjakso ja tappioiden aika jäi taakse.

Vuonna 2022 jatkettiin hyväksi todettua sisäistä talouden seurantamallia ja talouden tasapainon vakauttamista. Saadun rahoituksen kotiuttamista seurattiin yhdessä projektipäälliköiden kanssa ja projektit saatiin pääosin toteutettua suunnitelmien mukaisesti. Myös kassatilanne saatiin pysymään vakaana, kun maksatuksia tehtiin tasaisesti ja ennakoidusti.

Helmikuussa 2022 Venäjä hyökkäsi Ukrainaan ja sen seurauksena Euroopan energia-markkinat kriisiytyivät ja alkanut inflaatio kiihtyi. Talouden tila näkyi kustannusten nousuna osin jo vuonna 2022, mutta suurempi vaikutus tulee realisoitumaan vuonna 2023.

Vuonna 2022 koronapandemia laantui, mutta tietyt toimintatavat, kuten seminaarit ja matkustaminen, eivät palanneet koronaa edeltävälle tasolle ja näihin toimintoihin liittyneet kulut jäivät ennakoitua pienemmiksi. Säästöä saatiin myös IT-kuluista johtuen mm. PTT:n siirtymisestä Macrobond-työkälusta Robonimistiin. Henkilöstökulut nousivat henkilöstömäärän noustessa. Työhyvinvointiin ja työyhteisön tapahtumiin panostettiin aiempia vuosia enemmän, mikä näkyi työhy-kulujen kasvussa. Tutkimusten ostopalvelut kasvoivat v 2022 selvästi, vuosi 2022 oli aineistohankinnan osalta erityisen aktiivinen.

Minna Virkkunen
talous- ja hallintopäällikkö

Vuosi 2022 päätettiin tavoitteen mukaisesti tasapainoon. Tutkimusrahoitusta kerättiin suunnitellusti ja tutkimuksia valmistui tärkeistä teemoista runsaasti. PTT:n varsinaisen toiminnan tuotot nousivat yli kahteen miljoonaan euroon, kasvua edellistä vuodesta tuli yli 400.000€.

Tilikausi jäi reilut 18 000 euroa alijäämäiseksi, mutta ilman arvopapereiden alaskirjausta tulos olisi ollut positiivinen.

Mieleepainuva vuosi 2022

TUTKIMUSLAITOKSEN vuosi 2022 oli monella tapaa mieleepainuva. Toimintaympäristön kriisit värittivät toimintavuotta. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan vaikutti merkittävästi PTT:n tutkimustoimintaan. Luotettavalle tutkimustiedolle ja asiantuntijalausunnoille oli suurta kysyntää. Kriisien vaikutukset nousivat myös keskiöön talon ennusteissa. Koronapandemia väistyi ja tilalle tuli endemia – työyhteisö sopeutui hienosti uuteen normaaliin.

Työyhteisön yhteistä kehittämistä rytmitti tutkimuslaitoksen uuden strategian valmisteluprosessi, johon pääsi osallistumaan koko henkilöstö. Pyörää ei ollut tarkoitus keksiä uudelleen vaan uuden strategian tarkoituksena on kirkastaa talon tavoitteita, jotta saamme yhteisen, selkeän päämäärän, jota kohti kuljemme. Henkilöstö sitoutui hienosti strategiaproessiin. PTT:lle luotiin tarina, joka kertoo, miksi olemme olemassa ja miksi juuri meitä tarvitaan. Osaamisen tunnistamisella, kehittämisellä ja jakamisella sekä organisaatiokulttuurin kehittämisellä tuemme sanottamiemme arvojen mukaista tutkimustoimintaa.

Yhteisöllisyyden rakentamiseen panostettiin järjestämällä koronatauon jälkeen yhteisiä tilaisuuksia. Työyhteisön kohokohtiin lukeutuivat strategiapäivät keväällä Tuusulan Krapissa, osaamistyöpaja loppusyksystä Nuuksion Haltiassa sekä tietysti pikkujoulut, joiden juhlimista lykättiin aiemmin koronapandemian vuoksi. Ryhmät järjestivät myös

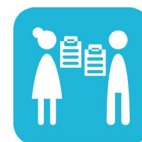

Annika Hietala
henkilöstöpäällikkö

omia virkistyspäiviä.

Koronan vuoksi lykkääntyneitä taloustutkimuslaitosten yhteisiä kesäjuhlia vietettiin elokuussa. PTT oli tällä kertaa järjestelyvastuussa Laboren kanssa. Pääpuhujana toimi valtionvarainministeri Annika Saarikko. Tilaisuuden isäntinä toimivat tutkimuslaitosten johtajat Markus Lahtinen ja Mika Maliranta.

Työhyvinvointi säilyi edellisvuoden hyvällä tasolla. Hyvinvointiin panostettiin ja erityisesti johtamiseen oltiin jälleen tyytyväisiä. PTT:llä on hyvä tekemisen meininki ja kollegoiden tuella ja yhteisöllisyydellä pyritään myös ehkäisemään työn kuormittavuutta.

Henkilökunta

Johto ja hallinto

toimitusjohtaja Markus Lahtinen
talous- ja hallintopäällikkö Minna Virkkunen
henkilöstöpäällikkö Annika Hietala
viestintäpäällikkö Kimmo Mäkilä
viestintäsuunnittelija Juuso Heinämäki
hallintokoordinaattori Päivi Vahlberg
järjestelmäasiantuntija Jouni Karlsson

Kansantalouden tutkimusryhmä

tutkimusjohtaja Olli-Pekka Ruuskanen
ekonomisti Juho Alasalmi
vanhempi ekonomisti Henna Busk
vanhempi ekonomisti Mats Godenhielm
tutkimusharjoittelija/ekonomisti Emilia Gråsten
ekonomisti Veera Holappa
ennustepäällikkö Janne Huovari
ekonomisti Peetu Keskinen
ekonomisti Tuuli Sen
ekonomisti Antti Raukola
ekonomisti Saara Vaahtoniemi

Maa- ja elintarviketalouden tutkimusryhmä

tutkimusjohtaja Sari Forsman-Hugg
maatalousekonomisti Juuso Aalto-Setälä
liiketaloustutkija Raija Heimonen
tutkija Jonna Hänninen
maatalousekonomisti Pekka Kinnunen
vanhempi maatalousekonomisti Päivi Kujala
maatalousekonomisti Heini Lehtosalo
liiketaloustutkija Kirsi Noro

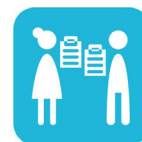
tutkimusharjoittelija/maatalousekonomisti
Elli Lemmetti

Metsä- ja ympäristötalouden tutkimusryhmä

tutkimusjohtaja Paula Horne
metsäekonomisti Laura Aalto
metsäekonomisti Olli Korhonen
vanhempi metsäekonomisti Jani Laturi
metsäekonomisti Marjo Maidell
vanhempi tutkija Maurizio Sajeve
metsäekonomisti Matti Valonen
tutkimusharjoittelija Anni Järvinen
tutkimusharjoittelija/metsäekonomisti Patrik Kauppi

27
**HENKIÖ-
TYÖVUODET**

40v.
KESKI-ikä

Hallitus ja jäsenet

VUONNA 2022 talon tärkein kehityshanke oli PTT:n uuden strategian valmistelu. Strategiatyö aloitettiin hallituksen vuoden ensimmäisessä kokouksessa ja kesäkuussa 2022 yhdistyksen jäsenistö, hallitus ja johto kokoontuivat Kettulaan strategiapäiville. Strategiaprosessia edistettiin hallituksen ohjauksessa ja sitä työstettiin useissa henkilöstötilaisuuksissa vuoden aikana. Strategian 2023-2026 keskiössä ovat osaaminen, yhteisöllisyys ja vaikuttavuus. Vision mukaisesti PTT on mukana rakentamassa kestäväää ja uudistuvaa Suomea, jossa päätöksenteko perustuu luotettavalle tutkimustiedolle. PTT:n uusi strategia hyväksyttiin yhdistyksen syyskokouksessa 17.11.2022.

Hallituksen kokoukset järjestettiin alkuvuoden etäkokousten jälkeen läsnä- ja hybridikokouksina. Yhdistyksen syyskokous järjestettiin Espoon Tapiolassa ja tilaisuutta emännöi Mela. Yhteistyötä jäsenistön kanssa tiivistettiin, mikä tukee lähivuosien strategista tavoitetta jäsenyhteistyön kehittämisestä.

Hallitus

PTT:n hallituksen puheenjohtajana toimi MTK:n 1. puheenjohtaja Juha Marttila.

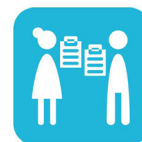
Hallituksen muut jäsenet olivat:

- Pekka Antikainen, Ryhmän liiketoimintajohtaja, LähiTapiola 27.4.2022 ->

- Jari Eklund, Yhtiöryhmän johtaja, LähiTapiola 1.1.-26.4.2022
- Reijo Heiskanen, pääekonomisti, OP Ryhmä
- Päivi Huotari, toimitusjohtaja, Mela
- Kari Huhtala, vt.toimitusjohtaja, Osuustoimintakeskus Pellervo 27.4.-16.11.2022
- Sami Karhu, toimitusjohtaja, Osuustoimintakeskus Pellervo 1.1.-26.4.2022
- Mari Kokko, toimitusjohtaja, Osuustoimintakeskus Pellervo 17.11.2022 ->
- Teresa Laimio, johtaja, vastuullisuus- ja sidosryhmäsuhteet, Valio
- Yrjö Perälä, asiakkuusjohtaja, puunhankinta ja metsäpalvelut, Metsä Group
- Ahti Ritola, hallituksen puheenjohtaja, Itikka Osuuskunta

PTT ry:n jäsenet

- A-Tuottajat Oy
- LSO Osk
- LähiTapiola
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Maatalousyrittäjien eläkelaitos MELA
- Metsäliitto Osk
- OP Ryhmä
- Osuustoimintakeskus Pellervo
- POP Pankkiliitto Osk
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f.
- Valio

Talous

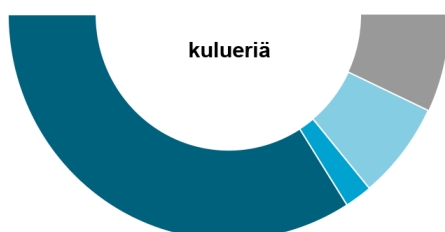
Tuotot

+ 3 122 000€

Varsinaisen toiminnan tuotot 2 015 000€

Jäsenmaksut ja lahjoitukset 857 000€

Valtionavustus 250 000€

Kulut

- 3 140 000€

Henkilöstökulut 2 000 000€

Vapaaehtoiset hlösivukulut 130 000€

T&K + aineistot 250 000€

Alihankinta 272 000€

Muut kulut 488 000€

TILIKAUSI 2022

Tutkimustuottojen
muutos vrt.ed. tilikauteen

+ 430 000 €

Tilikauden alijäämä

- 18 800 €

Tilikauden tulos pl.
sijoitusten alaskirjaus

+ 15 000 €

Pellervon taloustutkimus PTT ry, 0298708-0

Tilinpäätös 01.01.2022 - 31.12.2022

TUOSLASKELMA

01.01.2022 - 31.12.2022

01.01.2021 - 31.12.2021

Varsinainen toiminta

Tuotot

2 014 644,53

1 584 420,79

Varsinaisen toiminnan kulut

Henkilöstökulut

-1 999 134,27

-1 683 574,03

Poistot ja arvonalentumiset

-2 974,89

-3 966,51

Muut kulut

-1 096 170,19

-965 829,00

Tuotto-/kulujaama

-1 083 634,82

-1 068 948,75

Varainhankinta

Tuotot

Jäsenmaksut

787 303,00

809 771,50

Lahjoitukset

70 000,00

65 000,00

Tuotto-/kulujaama

857 303,00

874 771,50

Sijoitus- ja rahoitustoiminta

Tuotot

12 476,71

38 977,92

Kulut

-54 910,49

-12 360,85

Tuotto-/kulujaama

-42 433,78

26 617,07

Yleisavustukset

250 000,00

250 000,00

TILIKAUDEN TULOS

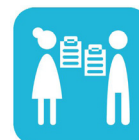
-18 765,60

82 439,82

TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)

-18 765,60

82 439,82

Pellervon taloustutkimus PTT ry, 0298708-0

Tilinpäätös 01.01.2022 - 31.12.2022

TASE	31.12.2022	31.12.2021
V A S T A A V A A		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	8 924,66	11 899,55
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	8 924,66	11 899,55
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	8 924,66	11 899,55
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	428,50	123 846,75
Siirtosaamiset	687 866,33	618 951,18
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	688 294,83	742 797,93
Rahoitusarvopaperit		
Muut osakkeet ja osuudet	1 618 955,03	1 776 896,68
Rahoitusarvopaperit yhteensä	1 618 955,03	1 776 896,68
Rahat ja pankkisaamiset	161 832,31	164 314,57
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	2 469 082,17	2 684 009,18
V A S T A A V A A Y H T E E N S Ä	2 478 006,83	2 695 908,73

Pellervon taloustutkimus PTT ry, 0298708-0

Tilinpäätös 01.01.2022 - 31.12.2022

TASE	31.12.2022	31.12.2021
V A S T A T T A V A A		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	24 991,31	24 991,31
Toimintarahasto	1 623 128,82	1 540 689,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-18 765,60	82 439,82
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	1 629 354,53	1 648 120,13
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	284 460,49	387 090,12
Saadut ennakot	98 129,73	70 925,00
Ostovelat	90 744,34	159 323,20
Muut velat	42 805,94	38 060,28
Siirtovelat	332 511,80	392 390,00
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	848 652,30	1 047 788,60
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	848 652,30	1 047 788,60
V A S T A T T A V A A Y H T E E N S Ä	2 478 006,83	2 695 908,73

Pellervon taloustutkimus
Pellervo ekonomisk forskning
Pellervo Economic Research

Pellervon taloustutkimus PTT
Eerikinkatu 28 A
00180 Helsinki
www.ptt.fi

Pellervon taloustutkimus PTT on toiminut vuodesta 1979 lähtien yleishyödyllisenä, voittoa tavoittelemattomana tutkimuslaitoksena. PTT julkaisee käytännönläheistä tietoa kansantalouden, maa- ja elintarviketalouden, metsäalan ja liike-
talouden kysymyksistä.

PTT tekee ennusteita keskeisistä kansantaloudellisista ilmiöistä, asuntomarkkinoista, maa- ja elintarviketaloudesta sekä metsäalasta.

